

Sergii Kasian

Uniwersytet Wrocławski

Dniepropietrowski Uniwersytet Narodowy im. Olesia Gonchara (Ukraina)

Analiza i ocena ekonomicznych procesów na Ukrainie: zarządzanie zasobami finansowymi i materiałowymi

Wstęp. Ekonomiczne procesy na Ukrainie są skomplikowane; tendencje wzrostu makroekonomicznych wskaźników gospodarki, które obserwujemy w ciągu ostatnich lat, są nieznaczne i nie zapewniają konkurencyjności kraju.

Towary wytwarzane i usługi, świadczone przez ukraińskie przedsiębiorstwa przemysłowe cechują się niską konkurencyjnością, przy czym tempo procesów odtwarzających w gospodarce jest niedostateczne.

Aktualność tematu. Jednym z mechanizmów, który zapewnia funkcjonowanie przedsiębiorstw przemysłowych, spełnienie rozszerzonego odtworzenia zasobów, otrzymanie wyników, jest mechanizm zarządzania zasobami. Taki mechanizm na obecnym etapie cechuje się niedostatecznym tempem krążenia kapitału, nieznaczną skutecznością operacji zakupowych i rozliczeniowych i deficytem kapitału. Zarządzanie zasobami przedsiębiorstwa przemysłowego odbywa się przy znacznym wpływie zewnętrznego środowiska rynkowego, które cechuje się dużym stopniem nieokreśloności czynników i nieprzewidywalnością zjawisk.

Problemom zarządzania zasobami subiektów gospodarki poświęcono wiele uwagi w specjalistycznej literaturze naukowej, w szczególności badanie istoty, teorii, metodologii i praktyki funkcjonowania zasobów przedsiębiorstw gospodarki zainicjowały prace A. Marshalla, D. Ricardo, A. Smitha [1, 2]. Oprócz tego, przy kształtowaniu polityki cenowej przedsiębiorstw Ukrainy istnieje problem niskiej orientacji konkurencyjnej i skuteczności zarządzania cenami. Dany problem jest uwarunkowany niską konkurencyjnością produkcji, nieefektywną strategią spożywczo-rynkową i doprowadził do niskiej skuteczności zarządzania cenami, co nie pozwala osiągać pożądaných wyników finansowych. Do pewnych wniosków w rozwiązaniu oddzielnych problemów, związanych z opracowaniem aspektów organizacyjnych, rynkowych i informacyjnych rozwoju zarządzania na ogół, i zarządzania zasobami finansowymi i materiałowymi, w szczególności, doszli wybitni uczeni: David

Aaker [3], Igor Ansof, Eugene F. Brigham [4], L. Gapenski, E. Gummesson [5], Erich Helfert [6], Filip Kotler [7], Jan - Jak Lamben, G. Franchon [8].

Celem artykułu jest analiza procesów ekonomicznych w gospodarce Ukrainy w warunkach transformacji, opracowanie naukowo uzasadnionych rekomendacji i propozycji co do doskonalenia zarządzania zasobami przedsiębiorstw przemysłowych z uwzględnieniem czynników finansowo-marketingowych.

Obiektem badania jest proces zarządzania zasobami przemysłowych przedsiębiorstw w systemie odtwarzających mechanizmów w gospodarce Ukrainy. **Przedmiotem badania** jest wzajemne powiązanie czynników finansowych i marketingowych, które wpływają na zapewnienie skutecznego procesu zarządzania gospodarką Ukrainy.

Wykład materiału głównego. Ukraina chyba najbardziej z krajów europejskich odczuła wpływ kryzysu ekonomicznego, na razie od października 2008 roku znacznie zmalała objętość kredytowania bankowego, obniżyła się płynność bankowa i aktywność biznesowa, co z kolei spowodowało obniżenie produkcji przemysłowej towarów i ilość świadczonych usług. Produkt krajowy brutto (PKB) w III kwartale 2009 r. w porównaniu do odpowiedniego kwartału 2008 r. wynosił zaledwie 84,1%, co świadczy o dużym tempie obniżenia produkcji towarów i jest niczym innym, jak odzwierciedleniem kryzysu ekonomicznego w państwie (tab. 2).

W grudniu 2009 r. w porównaniu do miesiąca poprzedzającego i grudnia 2008 r. na Ukrainie produkcja przemysłowa wzrosła odpowiednio o 2,6% i 7,4% (tab. 2). Cieszy fakt, że w ciągu II – IV kwartałów 2009 r. zaobserwowano dodatnią dynamikę produkcji względem poprzedniego kwartału – wzrost wynosił odpowiednio 4,3%, 7,8% i 5,5%. W IV kwartale 2009 r. po raz pierwszy otrzymano przyrost produkcji w porównaniu do odpowiedniego kwartału poprzedniego roku (2,9%) [11]. Na ogół w rezultacie kryzysu ekonomicznego po wynikach 2009 r. zaszło opóźnienie od objętości produkcji 2008 r. na 21,9% [9]. (dla informacji, 1 dolar USA równa się 7,82 hrywny).

Tabela 1 – Dynamika kursu USD Bank Narodowy Ukrainy, hrywien za 100 USD w kwietniu 2010 roku.

Data	Kurs	Zmiany
23.04.2010	792,5800	-0,0200
22.04.2010	792,6000	0,0400
21.04.2010	792,5600	-0,0300
20.04.2010	792,5900	0,0100
19.04.2010	792,5800	0,0000
16.04.2010	792,5800	-0,0500
15.04.2010	792,6300	0,0000
14.04.2010	792,6300	-0,0200
13.04.2010	792,6500	0,0000
12.04.2010	792,6500	0,0200

Źródło [10].

Jak widać z tabeli 1 kurs waluty narodowej Ukrainy w kwietniu 2010 roku, jak i również w ciągu 2009 roku był stabilny.

Warto zwrócić uwagę na bardzo duże obniżenie tempa wzrostu eksportu oraz importu w 2009 r. w porównaniu do 2008 r. Na razie wskaźnik eksportu towarów gospodarki ukraińskiej równał się 56,6 jednocześnie jak w 2008 r. do 2007 r. wskaźnik ten wynosił 141,4. Negatywnym zjawiskiem jest również ujemne saldo operacji eksportowo-importowych – 4815,0 mln dol. USA [11].

Objętość realnego PKB w III kwartale 2009 r. w porównaniu do odpowiedniego kwartału 2008 r. obniżyła się o 15,9%. Nominalny PKB, według szacunkowej oceny, wynosił 31385,6 mln. dol. USA (tabela 2) [9].

Na tle dużej ilości projektów w zakresie budownictwa mieszkań, biur i innych rodzajów nieruchomości, najbardziej stabilna wydaje się na Ukrainie branża hotelowa.

Chodzi o zwiększenie w 2010 roku ilości robót w tej branży w związku z EURO 2012. W 4 miastach Ukrainy będą budowane różnego rodzaju hotele, ponieważ wymagania UEFA odnoszą się nie tylko do liczby hoteli, ale i do ich standardów (chodzi o to, aby wszystkie kategorie kibiców mogły znaleźć dla siebie odpowiednie zakwaterowanie), a to oznacza rozwój zarówno bardziej kosztownego jak i średniego cenowo segmentu rynku usług hotelowych.

Dla efektywnego funkcjonowania branży hotelowej na Ukrainie warto stale prowadzić badania marketingowe rynku, definiować poziom konkurencji na rynku, konkurencyjności usług oraz wdrażać systemowe podejście marketingowe w zarządzaniu takimi przedsiębiorstwami.

Należy przy tym wzajemnie uzgadniać strategie z zakresu biznesu, finansów, budownictwa oraz wykorzystania zasobów ludzkich. Branża turystyczna przynosi ponad 600 miliardów dolarów USA dochodu rocznie i zajmuje pod względem zysku inwestycyjnego trzecie miejsce po przemyśle naftowym i motoryzacyjnym. Warto więc stworzyć koncepcję produktu turystycznego dla naszych krajów, zwłaszcza podczas przeprowadzenia mistrzostw EURO 2012.

Marketingowe uzasadnienie takiego produktu powinno bazować na następujących założeniach:

- unikalność krajów, ich słowiańska kultura,
- historia i rozwój piłki nożnej w Polsce i na Ukrainie, prezentacja znanych kart,
- dostęp do finansowych zasobów projektów turystycznych,
- ścisła współpraca agencji turystycznych z hotelami,
- nowoczesna polityka reklamowa i PR.

Te czynniki sprzyjają stworzeniu przewagi konkurencyjnej firmy turystycznej podczas trwania EURO 2012, co polega na: utrzymaniu jakości i zainteresowania (nowoczesność) usług turystycznych, polityce cenowej z systemem rabatów, optymalizacji kosztów świadczenia usług.

Indeks produkcji przemysłowej Ukrainy w styczniu - marcu 2010 r. w porównaniu do stycznia-marca 2009 r. powiększył się o 10,8%. Wskaźnik cen konsumpcyjnych w marcu 2010 r. wynosił 100,9%, z początku roku –104,7% [11].

Tabela 2 – Główne wskaźniki społeczno-ekonomicznego rozwoju Ukrainy.

Wskaźniki	Faktycznie za 2009 rok	Tempo wzrostu, %			
		grudzień 2009 do		2009 r. do 2008 r.	Informacyjno: 2008 r. do 2007 r.
		listopada 2009	grudnia 2008		
1.Realny produkt krajowy brutto, mln. dol. USA	31385,6	–	–	84,1	106,2
2.Wielkość produkcji przemysłowej realizowanej, dol USA.	74134,7	–	–	–	–
3.Indeks produkcji przemysłowej		102,6	107,4	78,1	96,9
4.Obrót ładunków, mld t km	380,0	97,3	105,3	77,5	99,4
5.Eksport towarów, mln dol. USA	35602,9	–	–	56,6	141,4
6.Import towarów, mln dol. USA	40417,9	–	–	50,1	149,4
7.Saldo, (+, -) mln dol. USA	- 4815,0	–	–	–	–
8.Wskaźnik cen producentów produkcji przemysłowej	–	101,0	114,3	114,3	123,0
9.Wskaźnik cen konsumpcyjnych	–	100,9	112,3	112,3	122,3

Źródło [9, 11]

Informacje co do wypuszczania towarów i usług i dodanej wartości ogólnej za III kwartał 2009 r. za rodzajami ekonomicznej działalności znajdują się w tabeli 3.

W III kwartale 2009 r. największy spadek wielkości wartości dodanej ogólnej miał miejsce w budownictwie (- 37,9%), przemyśle przetwórczym (- 18,4%), produkcji i dystrybucji energii elektrycznej, gazu i wody (- 15,4%), handlu (8,4%) i przemyśle wydobywczym (- 8%). Pewne zmiany zaszły w strukturze PKB według dochodów [11].

Tabela 3 – Wskaźniki produkcji towarów i usług i kształtowania dodanej wartości ogólnej na Ukrainie za III kwartał 2009 r.

Wskaźniki	W cenach faktycznych, mln. dol. USA		W cenach stałych 2007 r., w % do odpowiedniego kwartału 2008 r.			
	Produkcja towarów i usług	Dodana wartość ogólna	zmiana objętości		zmiana deflatora	
			Produkcja towarów i usług	Dodana wartość ogólna	Produkcja towarów i usług	Dodana wartość ogólna
1. Rolnictwo, myślistwo i leśne gospodarstwo	10801	4473,3	5,1	8,8	-3,7	-6,9
2. Przemysł wydobywczy	2286	1150,9	-11,4	-8,0	-22,0	-33,7
3. Przemysł przetwórczy	19563	4861,4	-26,2	-18,4	-3,2	-4,6
4. Produkcja i dystrybucja energii elektrycznej, gazu i wody	2132	790	-15,3	-15,4	20,7	20,9
5. Budownictwo	2105	732	-47,1	-37,9	0,7	10,5
6. Handel, naprawa samochodów, ulepszenie bytowych wyrobów i przedmiotów osobistego użytku	6744	4102,7	-18,3	-8,4	4,7	-4,2
7. Działalność transportowa i telekomunikacyjna	5845	3335,1	-9,5	-1,9	10,2	21,7
8. Oświata	1775	1291,4	-0,3	-0,5	9,6	4,5
9. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	1636,6	954,4	-0,2	-0,7	5,3	7,7
10. Inne rodzaje działalności gospodarczej:	12362	8159	-6,4	-3,8	14,2	21,2
- działalność finansowa	3046,7	2300,2	-0,9	-0,1	18,6	23,4
- operacje z majątkiem nieruchomym, dzierżawa, inżynieria, i usługi na rzecz przedsiębiorców	5682,4	3555,5	-2,3	-0,2	16,4	33,2
- administracja państwowa	1925	1462,6	-0,3	-0,5	-6,8	-0,5
11. Opłaty za usługi pośredników finansowych	-	- 1614,4	-	14,3	-	18,6
Ogółem, w cenach podstawowych	65250,6	28235	-18,0	-13,5	4,9	8,0
12. Podatki na produkty	3197,7	3197,8	-10,5	-10,5	-19,0	-19,0
13. Subsydium na produkty	- 47,4	- 47,5	-64,1	-64,1	39,3	39,3
14. Produkcja w cenach rynkowych	68400,9	-	-18,8	-	5,0	-
15. Produkt krajowy brutto (za 2009 r)	-	31386	-	-15,9	-	8,0

Źródło [9, 11]

W grudniu 2009 r. w porównaniu do poprzedniego miesiąca i grudnia 2008 r. produkcja przemysłu wzrosła odpowiednio o 2,6% i 7,4%. W ciągu II – IV kwartałów 2009 r. zaobserwowano dodatnią dynamikę produkcji względem poprzedniego kwartału – przyrost wynosił odpowiednio 4,3%, 7,8% i 5,5%. W IV kwartale 2009 r. po raz pierwszy otrzymano przyrost produkcji w porównaniu do odpowiedniego kwartału poprzedniego roku (2,9%). Na

ogół po wynikach 2009 r. miało miejsce opóźnienie w objętości produkcji przemysłowej 2008 r. na 21,9% [11, 12].

Dynamika produkcji przemysłu według głównych rodzajów działalności cechuje się poniższymi danymi, tabela 4.

Tabela 4 – Indeksy produkcji przemysłowej w 2009 r. na Ukrainie

Wskaźniki	Indeksy produkcji przemysłowej, %		
	grudzień 2009 r. do listopada 2009 r.	grudzień 2009 r. do grudnia 2008 r.	2009 r. do 2008 r.
1. Przemysł	102,6	107,4	78,1
2. Przemysł wydobywczy i przetwórczy	100,6	107,2	76,7
3. Przemysł wydobywczy	99,7	104,5	89,3
4. Przemysł przetwórczy:	100,8	108,0	73,4
4.1. Produkcja artykułów spożywczych, napojów i wyrobów tytoniowych	99,9	101,4	93,9
4.2. Przemysł lekki	100,7	91,5	74,1
4.3. Produkcja celulozowa i papierowa, działalność wydawnicza	100,6	95,8	81,2
4.4. Produkcja koksu, produktów naftopochodnych	95,3	113,1	96,6
4.5. Przemysł chemiczny i petrochemiczny	100,7	117,4	76,8
4.6. Produkcja hutnicza i produkcja gotowych wyrobów metalowych	102,1	127,3	73,4
4.7. Przemysł maszynowy	107,9	97,5	54,9
4.8. Produkcja i dystrybucja energii elektrycznej, gazu i wody	114,7	108,2	88,9

Źródło [11]

Finansowy wynik przedsiębiorstw Ukrainy od działalności podstawowej do opodatkowania (oprócz małych, przedsiębiorstw rolniczych i instytucji budżetowych) za styczeń – listopad 2009 r. był niestety ujemny i wynosił 1951 mln. dol. USA.

Dochodowe przedsiębiorstwa, udział których w ogólnej ilości wynosił 54,5%, przyniosły 11395,6 mln. dol. USA zysków. Główną część zysków generuje przemysł (40,6%), transport i telekomunikacja (20,0%), handel; naprawy samochodów, ulepszenie

wyrobów i przedmiotów użytku osobistego (14,5%), operacje z majątkiem nieruchomym, dzierżawa, inżynieria i świadczenie usług na rzecz przedsiębiorców (12,1%), działalność finansowa (9,7%) [9, 11].

W ciągu stycznia – listopada 2009 r. straty przyniosło 45,5% przedsiębiorstw, którymi otrzymano 13346,6 mln. dol. USA strat. Największe sumy strat zaobserwowano w przemyśle (4665,7 mln. dol. USA), działalności finansowej (4526,2 mln. dol. USA), handlu, naprawie samochodów, ulepszeniu wyrobów i przedmiotów użytku osobistego (1954,6 mln. dol. USA), operacjach z majątkiem nieruchomym, dzierżawie, świadczeniu usług na rzecz przedsiębiorców (849,4 mln. dol. USA), transporcie i telekomunikacji (558,5 mln. dol. USA) [11].

Na razie Ukraina jeszcze odczuwa wpływ światowego finansowego kryzysu z lat 2007–2008, który miał kilka fal w swoim rozwoju. Najpierw miał miejsce spadek na mapie świata indeksów funduszy dużych firm finansowych i najważniejszych banków, co zmieniło geograficzną strukturę globalnego kapitału. Przy czym dosyć atrakcyjne stały się rynki gospodarek transformacyjnych dzięki istnieniu normalnej współzależności ryzyk i dochodowości w tych krajach. Wskutek tego powiększyła się objętość strumieni finansowych obcego kapitału do Ukrainy, zmieniła się objętość dopływu kredytów za 2007 rok do 24.3 mld dol. USA, kredytów średnio - i długoterminowych [11].

Jednak w 2008 roku, w związku ze zjawiskami kryzysowymi, obniżyła się dochodowość ukraińskiej gospodarki, powiększył się popyt na obcą walutę, przede wszystkim na dolary amerykańskie i euro. Ponieważ na Ukrainie była duża ilość obcych inwestycji, międzynarodowych firm finansowych i handlowych, szybko zaczęły one wyprowadzać swoje zasoby finansowe za granice Ukrainy, co spowodowało pod koniec 2008 roku drastyczny spadek kursu narodowej waluty – hrywny [13].

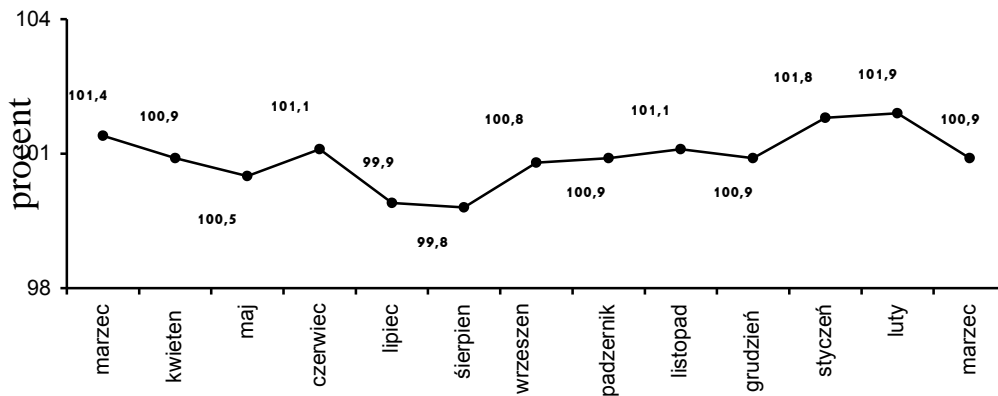
Dlatego, zawsze niebezpiecznie jest mieć duży udział obcych inwestycji (zwłaszcza tych o charakterze nie fundamentalnym, a tymczasowym) w krajach z gospodarką transformacyjną. Takie działania były tylko katalizatorem zwiększenia skali kryzysu ekonomicznego na Ukrainie, który w państwie był zbyt odczuwalny [14, 15].

Jednym z głównych czynników wpływu światowego kryzysu na gospodarkę Ukrainy był czynnik bankowy. Ukraińskie banki, kontrolowane przede wszystkim przez cudzoziemski kapitał, miały możliwość łatwego otrzymania tanich i, z reguły, krótkoterminowych kredytów w obcych bankach, i kosztem tych zasobów udzielać drogich i często długoterminowych kredytów na Ukrainie.

Wskaźniki cen konsumenckich (WCK) i cen producentów przemysłowych (WCP) w marcu 2010 roku stanowiły 100,9% i 103,0%, odpowiednio, od początku roku – 104,7% i 106,9% (rysunek 1, 2).

Wskaźnik cen konsumenckich w 2009-2010 latach (w stosunku do miesiąca poprzedzającego):

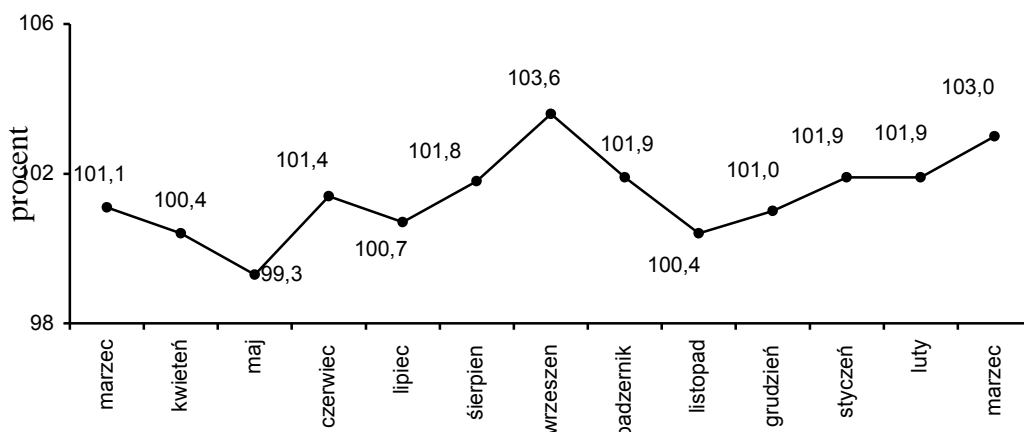
Rysunek 1 – Wskaźnik cen konsumenckich na Ukrainie w 2009-2010 latach (% w stosunku do miesiąca poprzedzającego).

Źródło [12]

Jak widać z rysunku 1, ceny konsumenckie na Ukrainie, bez względu na kryzys ekonomiczny, nie wykazywały tendencji do gwałtownego wzrostu, w lipcu i sierpniu 2009 istniała nawet tendencja do ich obniżenia w niektórych kategoriach.

Rysunek 2 – Wskaźnik cen producentów przemysłowych na Ukrainie w 2009-2010 latach (% w stosunku do miesiąca poprzedzającego)

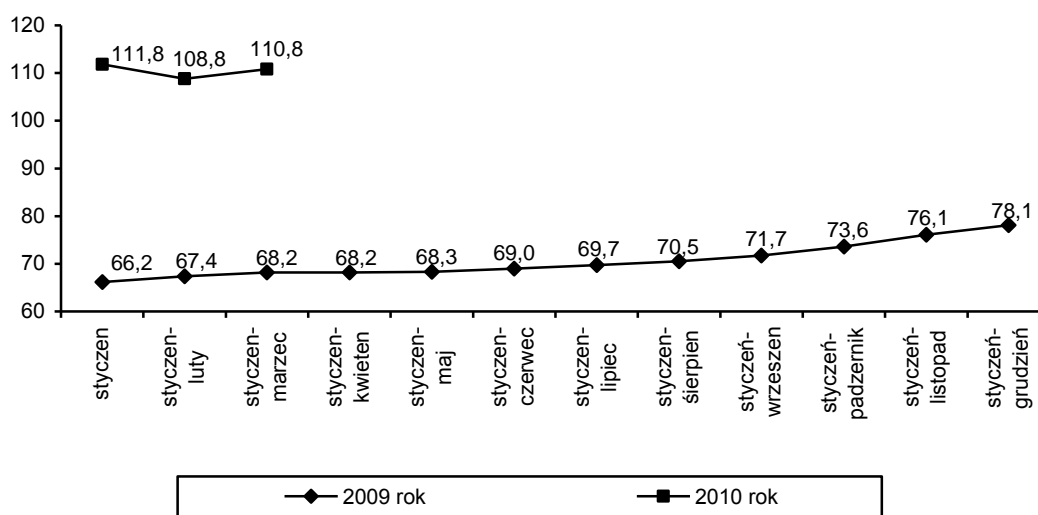
Źródło [12.]

Dynamika zmiany wskaźnika cen producentów przemysłowych na Ukrainie cechuje się trochę większą tendencją wzrostową, aniżeli cen konsumpcyjnych, chociaż istnieje miesiąc (maj), kiedy ceny nawet zniżkowały.

Rysunek 3 – Indeksy produkcji przemysłowej Ukrainy w latach 2009-2010.

Indeksy produkcji przemysłowej Ukrainy

(w % do odpowiedniego okresu roku poprzedzającego)

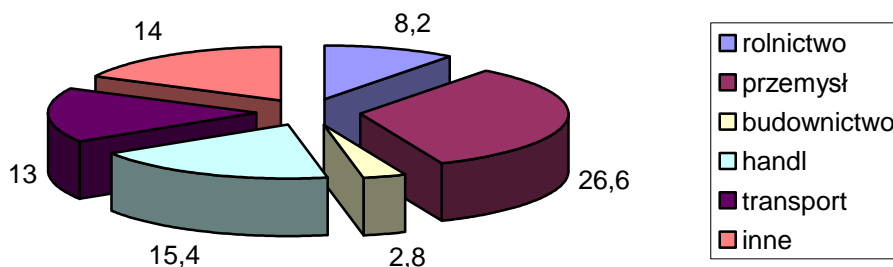
Źródło [12].

Dynamika zmiany indeksu produkcji przemysłowej w roku 2009 i na początku 2010 roku świadczy, że w przemyśle Ukrainy obserwuje się tendencję do systemowej poprawy

rozmiaru produkcji. To pod warunkiem realizacji i nie istnienia zadłużenia między płatnikami powoduje wzrost przemysłowy, co jest na ogół impulsem dla wyjścia gospodarki państwa ze stanu kryzysowego [16].

I właściwie, już w 2010 roku wynik takich indeksów jest większy o 100%, nawet w styczniu 2010 roku 111,8% – to dobry wskaźnik, jeśli przemysł Ukrainy będzie nadal rozwijać się takim tempie, to gwarantuje ożywienie gospodarcze w państwie już w 2010 roku.

Rysunek 4 Struktura ogólnej wartości dodanej Ukrainy w 2009 r., %.

Źródło [11].

Jak widać z rysunku 4 największy udział w wartości dodanej, w gospodarce Ukrainy w 2009 roku posiadał przemysł – 26,6%, to dobry wskaźnik, jednak negatywnym aspektem jest to, że w gospodarce państwa przeważa przemysł surowcowy lub nisko technologiczny: hutnictwo, przemysł chemiczny [14]. Moim zdaniem warto byłoby zwiększyć udział budowy maszyn, bo właśnie przemysł maszynowy jest najbardziej innowacyjny i stwarza największą ilość miejsc pracy, oraz ma największe znaczenie w kształtowaniu wartości dodanej [17, 18].

Zalecenia. Warto zaznaczyć, że dziedzictwo poprzednich dziesięcioleci, kiedy tworzyła się właśnie taka struktura przemysłowa, jest dużym hamulcem, który stanowi przeszkodę dla zmiany wektorów rozwoju przestarzałego, energo- i materiałochłonnego przemysłu Ukrainy.

Jest dla nas jasne, że czołowe państwa świata osiągnęły istniejący poziom i potencjał gospodarki dzięki ich orientacji na sferę usług. Tak zwana gospodarka serwisowa cechuje się dużym udziałem w strukturze ogólnej wartości dodanej, PKP netto programowania,

innowacyjnych technologii, badań rynku, usług finansowych itp. Należy zatem dążyć do takich zmian strukturalnych w gospodarce Ukrainy.

Celem pokrycia finansowego należy udzielać kapitał pożyczkowy na termin średniookresowy z docelową stopą procentową. Radzimy realizować to dzięki instrumentom zastawnym i hipotecznym. Należy zwracać się stronę funduszy inwestycyjnych, trzeba więcej kreować instytucji finansowo-integracyjnych, na przykład grup finansowo-przemysłowych, konglomeratów firm. Przykładem mogą być dobre wyniki działań grupy finansowo-przemysłowej „Prywat” w Regionie Dniepropietrowskim, Ukraina, która steruje strumieniami towarów i kapitału w sferze handlu, bankowości, metalurgii, przemysłu chemicznego [13, 14]. Przy wzroście koncentracji ekonomicznej podnosi się ilość innowacji w technologicie wytwarzania. Jednocześnie ten proces musi być połączony z zabezpieczeniem finansowym dla jakościowej poprawy produkcji [14]. Przedsiębiorstwo przemysłowe musi mieć odnowiony program asortymentowy produkcji. Charakter i skale wprowadzenia nowej produkcji wyznacza współczynnik odnowienia asortymentu produkcji, $K_{odnowienia}$:

$$K_{odnowienia} = \frac{n_{now.}}{n_{ogólna}}, \quad (1)$$

gdzie:

$n_{now.}$ – ilość pozycji nowej produkcji;

$n_{ogólna}$ – ilość ogólna produkcji.

Wdrożenie podejścia rekomendującego co do sterowania marketingiem innowacyjnym spółki akcyjnej „Fabryka Agregatów Dniepropietrowska”, Ukraina dało możliwość ulepszenia stanu finansowego w danym wypadku spółki akcyjnej, a mianowicie: wzrost współczynnika płynności bieżącej za 6 miesiąc 2009 r. z 0,19 do 0,23, współczynnik odnowienia asortymentu produkcji dorównuje 0,015. Również wzrasta rentowność produkcji pomp tłoczących, dzięki odnowieniu procesu technologicznego, z 14,5% do 15,8%. Podobne zmiany dokonały się kosztem zwiększenia wielkości obrotów handlowych, które odbyło się przez podwyższenie składnika jakości w konkurencyjności towarów przy uwzględnieniu nakładów na innowację.

Wnioski i perspektywy kolejnych badań. Proponowany rozwój marketingu innowacyjnego pozwala ulepszyć konkurencję, obniżyć zasobochłonność produkcji,

polepszyć poziom zarządzania finansowego przedsiębiorstw. Konserwatywna, zorientowana na innowacje polityka zarządzania marketingiem przedsiębiorstw Ukrainy w przededniu EURO 2012 jest jak najbardziej możliwa do przyjęcia.

Istotne znaczenie dla podnoszenia poziomu gospodarki państwa ma ciążenie do europejskiego wektora rozwoju we wszystkich płaszczyznach zarządzania państwem, ale przede wszystkim w zarządzaniu ekonomicznym. Przejrzyste konkurencyjne mechanizmy, sprzyjające regulacje prawne, europejscy partnerzy – to wszystko to, co w przyszłości będzie sprzyjało zwiększeniu ekonomicznego poziomu na Ukrainie, zapewni dobrobyt jej obywatelom.

Literatura

1. Рикардо Д. *Сочинения*, том 3. / Д. Рикардо. – М.: Госкомиздат, 1955. – 312 с.
2. Смит А. *Исследование о природе и причинах богатства народов* / А.Смит. – М.: Соцэкгид, 1962. – 384 с.
3. Аакер Д. *Стратегическое рыночное управление* / Д. Аакер – [6-е изд.]. – СПб.: Питер, 2002. – 544 с.
4. Brigham Eugene F. *Fundamentals of Financial Management* / Eugene F. Brigham [sixth edition]. – N.-Y.: The Dryden Press, 1998. – 950 p.
5. Gummesson E. *Total relations marketing: marketing strategy moving from the 4Ps – product, price, promotion, place – of traditional marketing management to the 30 Ps – the thirty relationships – of a new marketing paradigm.* / E. Gummesson. – Oxford: Butterworth-Heinemann, 2002. – 350 p.
6. Helfert Erich A. *Techniques of Financial Analysis* / A. Erich Helfert [seventh edition]. – Boston: Richard D. Irwin, INC., 1999. – 512 p.
7. Котлер Ф. *Маркетинг менеджмент* / Ф. Котлер; [10-е изд.]. – СПб.: Питер, 2001. – 752 с.
8. Franchon G. *Finance de l'entreprise. Comprendre et maitriser l'evolution financiere de l'entreprise* / G. Franchon, Y. Romanet. – Paris: C.L.E.T., 1996. – 350 p.
9. Państwowy Komitet Statystyki Ukrainy. *Sprawozdanie o społeczno-ekonomicznym stanie Ukrainy za 2009 roku*, Kijów 98 s.
<http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2009/mp/dopovidx/dop122009.zip>
10. http://www.bank.gov.ua/kurs/last_kurs1.htm
11. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2010/mp/dopovidx/arh_dop2010.html
12. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2010/ct/isc_isv/cv_2010_u.htm
13. Kasian S. *Influence of marketing policy on a financial position of the enterprises in Ukraine* / S. Kasian // Scientific journal „Management and Education”, – Burgas, Bulgaria: University “Prof. Dr Assen Zlatarov”, 2008. – Vol. IV (1). – P.116-122.
14. Kasian S. *Financial-marketing components quality managements of technological process at the industrial enterprises*, Chapter 2. Elaboration and scientific editing Stanislaw Borkowski, Viktor Kovalenko: *Quality and production management in practice: monography* / S. Kasian. – Saint-Petersburg: Publishing and Press Association of Universities Russia, Czestochowa, Poland, Czestochowa University of Technology, 2008. – P. 15-20.
15. Prawo Ukrainy „O cenach i kształtowaniu cen” od 03.12.1990. № 507–XII.

16. Круш П. *Управління вартістю підприємств* / П. Круш, С. Поліщук // *Маркетинг в Україні*. – 2003. – №.4 – С. 16-19.
17. Kasian S. *Marketing innovation policy and logistics in sphere of manufacture and realization of polymers in Ukraine* / S. Kasian: abstracts Vth Polish-Ukrainian International Scientific conference [„Polymers of special applications”], (Radom, Swieta Katarzyna, Poland, 17-19 June 2008) / Kazimierz Pulaski Technical University of Radom. – P. 102-103.
18. *Marketing przemyslowy: Materialy konferencyjne* / Red. Naukowy H. Mruk. – Poznan: AE, 1999. – 282 s.